

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. I-730 PAKEITIMO ĮSTATYMO
IR LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS PARAMOS GINKLUOTO
PASIPRIEŠINIMO (REZISTENCIJOS) DALYVIAMS ĮSTATYMO
NR. VIII-541 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Šiuo metu, vadovaujantis skirtingais įstatymais, iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto mokamos šios pensinio pobūdžio išmokos: Lietuvos Respublikos pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinės pensijos (toliau – pirmojo ir antrojo laipsnio valstybinės pensijos), nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos, Lietuvos Respublikos Prezidento sutuoktinio valstybinė pensija (toliau – Prezidento sutuoktinio valstybinė pensija), pareigūnų ir karių valstybinės pensijos, mokslininkų valstybinės pensijos, teisėjų valstybinės pensijos, kompensacinės išmokos profesionaliojo scenos meno įstaigų kūrybiniais darbuotojams (toliau – kompensacinės išmokos), rentos buvusiems sportininkams (toliau kartu – pensinio pobūdžio išmokos).

Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“, (toliau – Vyriausybės programa) 236.7 papunktyje įtvirtinta nuostata: „Reformuosime valstybinių pensijų ir kitų išmokų karius sistemą, siekdami jų realių pajamų didėjimo.“

Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, (toliau – Vyriausybės programos įgyvendinimo priemonių planas) 3.1 papunktyje nustatytas veiksmas, kurį įgyvendinant numatyta, atsižvelgiant į atliktos sisteminės peržiūros rezultatus, pertvarkyti pensinio pobūdžio išmokų sistemą, vadovaujantis socialinio teisingumo, proporcingumo, teisinio aiškumo bei sistemiškumo principais ir siekiant nepažeisti asmenų teisėtų lūkesčių.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, įgyvendindama Vyriausybės programos įgyvendinimo priemonių plano 3.1 papunkčio veiksmą, atlikusi sisteminę pensinio pobūdžio išmokų sistemos peržiūrą, suinteresuotoms institucijoms ir visuomenei 2023 m. gruodžio 11 d. pateikė išvadoms gauti [Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų, sportininkų rentų ir kompensacinių išmokų įstatymo projektą](#) (TAIS Nr. 23-18077) (toliau – Projektas), kuriuo siūloma pertvarkyti pensinio pobūdžio išmokų sistemą, vadovaujantis socialinio teisingumo, proporcingumo,

teisinio aiškumo ir sistemiškumo principais, ir, siekiant nepažeisti asmenų teisėtų lūkesčių, visas su pensinio pobūdžio išmokų skyrimu ir mokėjimu susijusias nuostatas įtvirtinant viename įstatyme.

Projektą derinant su suinteresuotomis institucijomis ir visuomene, buvo esminių, reikalaujančių papildomo vertinimo pasiūlymų ir pastabų dėl pareigūnų ir karių valstybinių pensijų, teisėjų valstybinių, mokslininkų valstybinių pensijų, kompensacinių išmokų, rentų buvusiems sportininkams. Atsižvelgiant į tai ir į Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – VSDFV) galimybes įgyvendinti Projektu teikiamus sisteminius pakeitimus pensinio pobūdžio išmokų sistemoje ir į informaciją, pateiktą tolesnėje pastraipoje, pensinio pobūdžio išmokų pertvarką nuspręsta vykdyti 3 etapais:

– **Pirmas etapas**: 2024 m. liepos 1 d. įsigalioja pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų, nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų, Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos, kurių skyrimo ir mokėjimo teisinis reguliavimas nustatytas Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatyme (toliau – Pensijų įstatymas), pakeitimai. Įgyvendinant šį etapą, parengti Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-730 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) ir Lietuvos Respublikos valstybės paramos ginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) dalyviams įstatymo Nr. VIII-541 pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Paramos įstatymo projektas; toliau kartu – Įstatymų projektai).

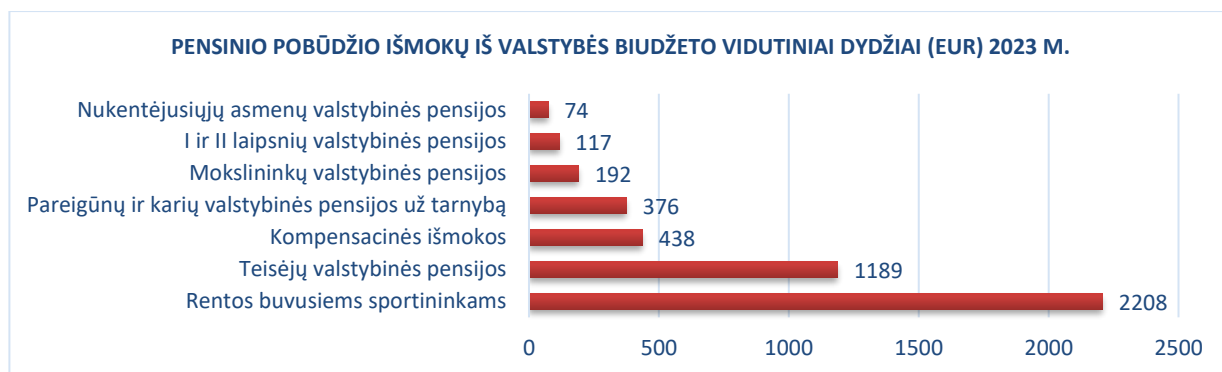
– **Antras etapas**: pagal suinteresuotų institucijų ir visuomenės pastabas bei pasiūlymus bus teikiamas patikslintas Projektas. Juo bus siūloma pertvarkyti *visų* pensinio pobūdžio išmokų, išskyrus teisėjų valstybinių pensijų, teisinį reguliavimą, kartu įtraukiant ir pasiūlymus, teikiamus Įstatymo projektu.

– **Trečias etapas**: bus teikiamas Lietuvos Respublikos teisėjų valstybinių pensijų įstatymo pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo bus siūloma, kad naujasis teisinis reguliavimas įsigaliotų 2025 m. sausio 1 d.

Nuo 2019 m. pensinio pobūdžio išmokų gavėjų sumažėjo nuo 98 114 iki 87 840 asmenų, t. y. 9 procentais. Gavėjų skaičiaus mažėjimą lemia pačios didžiausios pensinio pobūdžio išmokų iš valstybės biudžeto gavėjų grupės – nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų (šių pensijų dydžiai mažiausi, žr. grafiką) gavėjų – mirtingumas (2019 m. vidutinis gavėjų skaičius – 59 257, 2023 m. – 49 350, 2024 m. vasario mėn. – 46 769). Nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos skiriamos asmenims, kurie labiausiai nukentėjo nuo 1939–1990 m. okupacijų, t. y. tremtiniais, politiniams kaliniais, buvusiems beglobiams vaikams, išvežtiems į priverstinius darbus ir kt. Vidutinis nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų gavėjų (be našlių ir našlaičių) amžius – 78 metai. Kasmet nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų gavėjų mažėja maždaug 5 procentais.

Atsižvelgiant į tai, pasiūlymai dėl nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų teikiami pirmame pensinio pobūdžio išmokų pertvarkos etape.

Grafikas. Pensinio pobūdžio išmokų iš valstybės biudžeto vidutiniai dydžiai (Eur) 2023 m.

Vertinant pensinio pobūdžio išmokų sistemos teisinį reguliavimą, išryškėja šie sisteminiai trūkumai: nevienodas, diferencijuotas pensinio pobūdžio išmokų skyrimo ir mokėjimo asmenims, priklausantiems skirtingoms kategorijoms, teisinis reguliavimas (skirtingi baziniai dydžiai išmokoms apskaičiuoti, daugiau nei 20 kartų besiskiriantys išmokų dydžiai (žr. 1 lentelę), skirtingos išmokų skyrimo ir mokėjimo sąlygos (žr. 2 lentelę). Nukentėjusiųjų asmenų valstybinėms pensijoms, vienintelei iš valstybinių pensijų rūšių, taikomas ir Lietuvos Respublikos pilietybės, ir deklaruotos gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje reikalavimas.

1 lentelė. Pensinio pobūdžio išmokų dydžiai 2023 m., dydžio matas ir dydžio apskaičiavimas

Pensinio pobūdžio išmoka	Vidutinis pensinio pobūdžio išmokos dydis (eurais) 2023 m.	Bazinis dydis	Pensinio pobūdžio išmokos dydžio apskaičiavimas
Pareigūnų ir karių valstybinės pensijos	375 (už tarnybą po 1995 m.)	Pareigūnų ir karių darbo užmokestis	Pensijos dydis apskaičiuojamas iš 5 metų laikotarpio pasirinktų 12 palankiausių nuosekliai einančių mėnesių darbo užmokesčio vidurkio, skiriant po 1 proc. šio darbo užmokesčio už 1–20 tarnybos metus, po 1,5 proc. darbo užmokesčio už 21–25 tarnybos metus, už 26 ir vėlesnius tarnybos metus – po 1 proc. darbo užmokesčio.
Nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos*	74	Valstybinių pensijų bazė (toliau – VPB)	Dydis diferencijuoja nuo 0,8025 iki 8,56 VPB, priklausomai nuo nukentėjusio asmens teisinio statuso, netekto dalyvumo (darbingumo) lygio dėl priežasčių, susijusių su nukentėjimu.
I ir II laipsnių valstybinės pensijos*	137	VPB	I laipsnio valstybinės pensijos dydis – 4 VPB, II laipsnio valstybinės pensijos dydis – 2 VPB.
Mokslininkų valstybinės pensijos	192	VPB	Už kiekvienus visus daktaro stažo metus – 10 proc. VPB; už kiekvienus habilituoto daktaro stažo metus – papildomai 5 proc. VPB.

Rentos buvusiems sportininkams	2 208	Už laimėjimus iki 2019 m. – Valstybės duomenų agentūros skelbiamas vidutinis darbo užmokestis (bruto), už laimėjimus po 2019 m. – bazinė socialinė išmoka (toliau – BSI)	Už laimėjimus iki 2019 m. – 1,1637 Valstybės duomenų agentūros skelbiama vidutinio darbo užmokesčio (bruto, be individualių įmonių), už laimėjimus po 2019 m. – 27 BSI.
Teisėjų valstybinės pensijos	1 189	Teisėjų darbo užmokestis	Pensijos dydis apskaičiuojamas iš 5 paskutinių metų darbo užmokesčio vidurkio, skiriant 10–45 proc. šio darbo užmokesčio vidurkio (priklausomai nuo įgyto stažo).
Kompensacinės išmokos	438	BSI	13 BSI, jei negauna kitų pensinių išmokų; jei gauna kitų pensinių išmokų, kurių dydis mažesnis nei kompensacinės išmokos dydis, mokamas skirtumas tarp kompensacinės išmokos dydžio ir pensinės išmokos dydžio.
Prezidento sutuoktinio valstybinė pensija	1 190,77	Lietuvos Respublikos Prezidento darbo užmokestis	11,64 proc. Lietuvos Respublikos Prezidento darbo užmokesčio.

* be našlių ir našlaičių pensijų

2 lentelė. Pensinio pobūdžio išmokų iš valstybės biudžeto skyrimo ir (ar) mokėjimo sąlygos

Pensinio pobūdžio išmoka	Skyrimo ir (ar) mokėjimo sąlygos (+ taikoma; – netaikoma)			
	Lietuvos Respublikos pilietybė	Deklaruota gyvenamoji vieta Lietuvos Respublikoje	Pensinis amžius arba netekto dalyvumo (darbingumo) lygis	Dydžio ribojimas pagal Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalį arba kitas šio dydžio ribojimas
Pareigūnų ir karių valstybinės pensijos	+	–	–	+
Nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos	+	+	+	+
I ir II laipsnių valstybinės pensijos	+	–	+	+
Mokslininkų valstybinės pensijos	–	+	+	+
Teisėjų valstybinės pensijos	+	–	+	–
Prezidento sutuoktinio valstybinė pensija	+	–	+	–
Kompensacinės išmokos	–	–	–	+
Rentos buvusiems sportininkams	+	–	–	–

Vadovaujantis Pensijų įstatymo nuostatomis, pirmojo laipsnio valstybines pensijas skiria Lietuvos Respublikos Vyriausybė Lietuvos Respublikos pirmojo ir antrojo laipsnio valstybinių pensijų skyrimo komisijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Komisija) teikimu,

o antrojo laipsnio valstybinės pensijas – Komisija. Pirmojo ir antrojo laipsnio valstybinių pensijų skyrimą apima šie veiksmai: asmenų kreipimasis į atitinkamas Pensijų įstatymo 6 straipsnio 3 dalyje nurodytas institucijas ir įstaigas (toliau – teikiančios institucijos ar įstaigos); teikiančios institucijos ar įstaigos kartu su visais reikiama dokumentais teikimų ar prašymų dėl pirmojo ar antrojo laipsnio valstybinės pensijos skyrimo Komisijai pateikimas; šių teikimų ar prašymų nagrinėjimas Komisijoje, Komisijos atitinkamo (siūlyti Vyriausybei skirti pirmojo laipsnio valstybinę pensiją, skirti antrojo laipsnio valstybinę pensiją) sprendimo priėmimas; teikimas Vyriausybei skirti pirmojo laipsnio valstybinę pensiją; pirmojo laipsnio valstybinės pensijos skyrimas Vyriausybės nutarimu.

Asmenys, turintys teisę į pirmojo arba antrojo laipsnio valstybinę pensiją, įvardyti Pensijų įstatymo 4 straipsnyje. Ši teisė yra grindžiama atitinkamu statusu, vardo pripažinimu. Visos pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų skyrimo sąlygos yra nustatytos Pensijų įstatyme. Todėl, jei asmuo turi atitinkamą statusą (pvz., kario savanorio, laisvės kovų dalyvio) ar yra tapęs laureatu ar pasiekęs tam tikrą laimėjimą (pvz., Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos laureatas, olimpinių žaidynių čempionas) ir atitinka Pensijų įstatyme nustatytas sąlygas (Lietuvos pilietis, sukakęs senatvės pensijos amžių ar yra pripažintas asmeniu su negalia, netekusiu 60 procentų ir daugiau dalyvumo (iki 2023 m. gruodžio 31 d. pripažintas nedarbingu ar iš dalies darbingu, netekusiu 60 procentų ir daugiau darbingumo; iki 2005 m. liepos 1 d. pripažintas I ar II grupės invalidu), Komisija turi priimti sprendimą atitinkamai dėl asmens kandidatūros teikimo Vyriausybei pirmojo laipsnio valstybinei pensijai skirti arba skirti antrojo laipsnio valstybinę pensiją.

Toks teisinis reguliavimas apsunkina (atliekamos procedūros, neturinčios įtakos rezultatui) ir prailgina pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų skyrimą procesą (visas pirmojo arba antrojo laipsnio valstybinės pensijos skyrimo procesas gali užtrukti 2 mėnesius ir ilgiau).

Paramos įstatymo projektas parengtas siekiant:

1. Suderinti nauja redakcija dėstomo Lietuvos Respublikos valstybės paramos ginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) dalyviams įstatymo (toliau – Paramos įstatymas) nuostatas su Įstatymo projektu siūlomu pakeitimu dėl pirmojo laipsnio valstybinės pensijos skyrimo tvarkos pakeitimo, t. y. atsisakant Paramos įstatyme nustatyto teisinio reguliavimo, pagal kurį ginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) dalyviams – kariams savanoriams (toliau – kariai savanoriai) skiriama pirmojo laipsnio valstybinė pensija, o karių savanorių sąrašus šiai pensijai gauti Vyriausybei teikia Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras.

2. Patikslinti Paramos įstatymo nuostatas, atsižvelgiant į tai, kad pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo jurisprudenciją, socialinės paramos pagrindai, t. y. asmenys, kurie turi teisę gauti paramą, paramos dydžiai, skyrimo bei mokėjimo sąlygos turi būti nustatyti įstatymu (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2000 m. gegužės 6 d., 2001 m. spalio 30 d., 2002 m. balandžio 23 d., 2003 m. gruodžio 3 d., 2004 m. kovo 5 d., 2014 m. balandžio 14 d. nutarimai), tačiau Paramos

įstatyme nustatyta, kad kariai savanoriai laidojami valstybės lėšomis, o laidojimo lėšų dydį ir tvarką nustato Vyriausybė.

Istatymų projektų tikslai:

1. Įgyvendinant Vyriausybės programos įgyvendinimo priemonių plano 3.1 papunkčio veiksmą, vadovaujantis socialinio teisingumo, proporcingumo, teisinio aiškumo ir sistemiškumo principais, siekiant nepažeisti asmenų teisėtų lūkesčių pradėti pensinio pobūdžio išmokų iš valstybės biudžeto pertvarką, įgyvendinant jos pirmąjį etapą, išdėstyti nauja redakcija Pensijų įstatymą.

2. Suderinti Įstatymų projektais keičiamų įstatymų nuostatas su nuo 2024 m. sausio 1 d. Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatyme, kuriuo įgyvendinama sisteminė negalios reforma, vartojama terminija.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų rengimą inicijavo Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Įstatymų projektus parengė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Pensijų grupė.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Pensijų įstatyme nustatyta, kad teisę gauti pirmojo laipsnio valstybinę pensiją turi ginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) dalyviai – kariai savanoriai, labiausiai pasižymėję neginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) dalyviai – laisvės kovų dalyviai, olimpinių žaidynių čempionai, paralimpinių žaidynių čempionai, kurčiųjų žaidynių čempionai (aukso medalio laimėtojai), buvę aukščiausieji valstybės pareigūnai (Seimo pirmininkas, Ministras Pirmininkas, Aukščiausiojo Teismo pirmininkas, Konstitucinio Teismo pirmininkas, jei jie bent dvejus metus ėjo išvardytas pareigas), asmenys, kuriems paskirta Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija, teisę gauti antrojo laipsnio valstybinę pensiją – pasipriešinimo okupacijoms dalyviai – laivės kovų dalyviai; motinos (įmotės) arba tėvai (įtėviai), išauginę penkis ir daugiau vaikų (toliau – daugiavaikiai tėvai); garbės donorai, olimpinių žaidynių prizininkai, paralimpinių žaidynių prizininkai, kurčiųjų žaidynių prizininkai (sidabro, bronzos medalių laimėtojai), olimpinių sporto šakų pasaulio čempionai, į paralimpinių ar kurčiųjų žaidynių programą įtrauktos sporto šakos rungties pasaulio čempionai (aukso medalio laimėtojai).

Pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinės pensijos skiriamos Lietuvos Respublikos piliečiams, jei šie asmenys yra sukakę senatvės pensijos amžių arba netekę 60–100 procentų darbingumo (iki 2005 m. liepos 1 d. pripažintiems I ar II grupės invalidais). Pirmojo laipsnio valstybinė pensija yra 4 VPB dydžio, o antrojo laipsnio valstybinė pensija – 2 VPB dydžio. Už mirusius pirmojo arba antrojo laipsnio valstybinės pensijos gavėjus Lietuvos Respublikos piliečiams skiriamos valstybinės

našlių ir našlaičių pensijos. Asmeniui, turinčiam teisę gauti valstybinę našlių pensiją už mirusį pirmojo arba antrojo laipsnio valstybinės pensijos gavėją ir socialinio draudimo našlių pensiją, jo pasirinkimu skiriama ir mokama arba valstybinė našlių pensija, arba socialinio draudimo našlių pensija. Valstybinės našlių pensijos dydis yra 20 procentų mirusiam asmeniui priklausiusios valstybinės pensijos dydžio. Valstybinės našlaičio pensijos skiriamos ir mokamos, jeigu turintys teisę ją gauti mirusiojo vaikai (įvaikiai) yra nesukakę 18 metų, arba vyresni kaip 18 metų, jeigu jie pripažinti neįgaliaisiais iki 18 metų ir visą laiką nuo 18 metų sukakties yra netekę tam tikro procento darbingumo (invalidai), taip pat bendrojo ugdymo programų ar formaliojo profesinio mokymo programų mokiniai ir dieninių ar nuolatinių studijų programų studentai – iki jiems sukaks 24 metai. Mirusiojo vaikams (įvaikiams), turintiems teisę gauti valstybinę našlaičių pensiją, ši teisė išlieka ir tada, kai juos kas nors įvaikina. Valstybinės našlaičių pensijos dydis – 30 procentų mirusiam priklausiusios valstybinės pensijos dydžio, jeigu teisę gauti valstybinę našlaičių pensiją turi vienas našlaitis. Jei tokią teisę turi daugiau našlaičių ir yra našlys, turintis teisę į valstybinę našlių pensiją, valstybinės našlaičių pensijos dydis apskaičiuojamas 80 procentų mirusiam (paskelbtam mirusiu) asmeniui paskirtos ir mokėtos atitinkamai pirmojo arba antrojo laipsnio valstybinės pensijos dydį padalijant iš našlaičių, turinčių teisę į valstybinę našlaičių pensiją, skaičiaus, o jeigu yra daugiau negu vienas našlaitis, tačiau nėra našlio, turinčio teisę į valstybinę našlių pensiją, – 100 procentų mirusiam (paskelbtam mirusiu) asmeniui paskirtos ir mokėtos atitinkamai pirmojo arba antrojo laipsnio valstybinės pensijos dydį padalijant iš našlaičių, turinčių teisę į valstybinę našlaičių pensiją, skaičiaus. Šiais atvejais našlaičiui skiriama ir mokama valstybinė našlaičių pensija negali būti didesnė nei 30 procentų mirusiam (paskelbtam mirusiu) asmeniui paskirtos ir mokėtos atitinkamai pirmojo arba antrojo laipsnio valstybinės pensijos.

Pirmojo laipsnio valstybines pensijas skiria Vyriausybė Komisijos teikimu, o antrojo laipsnio valstybines pensijas – Komisija. Teikimus ar prašymus dėl pirmojo arba antrojo laipsnio valstybinės pensijos skyrimo Komisijai teikia aukščiausios valdžios – Lietuvos Respublikos Prezidento, Seimo Pirmininko, Ministras Pirmininko ir valdymo institucijos, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, savivaldybių administracijos. Pirmojo ir antrojo laipsnių valstybines pensijas moka VSDFV įgaliota VSDFV administravimo įstaiga. Pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinės pensijos skiriamos nuo kito mėnesio po atitinkamo sprendimo skirti šią pensiją priėmimo pirmos dienos.

Pensijų įstatyme nustatyti nukentėjusiųjų asmenų dydžiai diferencijuoja nuo 0,8025 VPB (2024 m. – 58,06 Eur) iki 8,56 VPB (619,32 Eur):

– politiniams kaliniams, tremtiniam, išvežtiems priverstiniais darbais, buvusiems getuose ir koncentracijos stovyklose, jeigu jiems nustatytas 45 procentų ir didesnis netektas darbingumo lygis dėl priežasčių, susijusių su nukentėjimu; asmenims, atlikusiems būtinąją karinę tarnybą ar karinius

mokymus sovietinėje armijoje, jeigu dėl šios tarnybos nustatytas 45 procentų ir didesnis netektas darbingumo lygis; asmenims, kuriems dėl Černobylio atominės avarijos padarinių likvidavimo darbų poveikio nustatytas 45 procentų ir didesnis netektas darbingumo lygis, – nuo 0,8025 VPB (58,06 Eur) iki 2,14 VPB (154,83 Eur);

– Lietuvos Respublikos nepriklausomybės gynėjams, kuriems nustatytas 45 procentų ir didesnis netektas darbingumo lygis dėl 1991 m. sausio 11–13 d. vykdytos agresijos ir po to buvusių įvykių, – nuo 4,28 VPB (309,66 Eur) iki 8,56 VPB (619,32 Eur);

– žuvusių nepriklausomybės gynėjų našliams, tėvams – 8,56 VPB (619,32 Eur);

– visoms kitoms nukentėjusiųjų asmenų kategorijoms skiriamos 1,07 VPB (77,41 Eur) dydžio nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos.

Skiriant ir mokant nukentėjusiųjų asmenų valstybines pensijas, be Lietuvos Respublikos pilietybės sąlygos, taikoma ir gyvenamosios vietos deklaravimo Lietuvos Respublikoje sąlyga.

Pensijų įstatyme nustatyta, kad nukentėjusiųjų asmenų valstybines pensijas šiame įstatyme nustatytais sąlygomis turi teisę gauti tėvai, sutuoktiniai ir vaikai:

- 1) asmenų, žuvusių dėl 1991 m. sausio 11–13 d. vykdytos agresijos ir po to buvusių įvykių;
- 2) asmenų, žuvusių pasipriešinimo 1940–1990 metų okupacijoms (rezistencijos) veiksmų metu, taip pat nužudytų ir mirusių neteisėto kalinimo ar tremties metu;
- 3) asmenų, žuvusių ar mirusių dėl Černobylio atominės elektrinės avarijos padarinių likvidavimo;
- 4) asmenų, žuvusių ar mirusių būtiniosios karinės tarnybos ar karinių mokymų sovietinėje armijoje (1945 07 22 – 1991 12 31) metu arba vėliau mirusių dėl ligų, susijusių su karine tarnyba.

Tačiau asmenų, žuvusių dėl 1991 m. sausio 11–13 d. vykdytos agresijos ir po to buvusių įvykių, sutuoktinių, asmenų, žuvusių ar mirusių dėl Černobylio atominės elektrinės avarijos padarinių likvidavimo, ir asmenų, žuvusių ar mirusių būtiniosios karinės tarnybos ar karinių mokymų sovietinėje armijoje (1945 07 22 – 1991 12 31) metu arba vėliau mirusių dėl ligų, susijusių su karine tarnyba, sutuoktinių ir vaikų teisė į šias pensijas detalizuojama ir šių pensijų dydžiai nustatomi Valstybinių pensijų įstatymo 14 straipsnyje. Be to, nustatyti nukentėjusiųjų asmenų valstybinių našlių ir našlaičių pensijų dydžiai asmenų, žuvusių pasipriešinimo 1940–1990 metų okupacijoms (rezistencijos) veiksmų metu, taip pat nužudytų ir mirusių neteisėto kalinimo ar tremties metu, sutuoktiniams ir vaikams (1,07 VPB) neatitinka bendro valstybinių našlių pensijų skyrimo principo (našliams skiriama 20 procentų nuo asmeniui priklausiusios valstybinės pensijos, našlaičiams – 30 procentų).

Skiriant nukentėjusiųjų asmenų valstybines našlių ir našlaičių pensijas, taikomi skirtingi reikalavimai: vienais atvejais yra nustatyta, kad nukentėjusiųjų asmenų valstybinė našlių ir našlaičių pensija skiriama už mirusius tam tikrų kategorijų nukentėjusius asmenis (pvz., mirus asmeniui dėl Černobylio atominės elektrinės avarijos padarinių likvidavimo darbų poveikio), kitais atvejais – už

asmenis, mirusius nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos gavimo laikotarpiu (pvz., tremtinius, politinius kalinius ir kt.).

Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos dydžio matas yra Lietuvos Respublikos Prezidento darbo užmokestis (11,64 procento). Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos dydis nustatomas pagal Lietuvos Respublikos Prezidento darbo užmokesčio dydį, galiojantį tą mėnesį, už kurį ši pensija mokama. Mirus šios pensijos gavėjui, mirusiojo našlaičiams skiriama Lietuvos Respublikos Prezidento sutuoktinio našlaičių valstybinė pensija, jei jie atitinka kitas šiai pensijai skirti nustatytas sąlygas. Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijas moka Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarija. Sprendimą skirti šią valstybinę pensiją priima Vyriausybė Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teikimu.

Nukentėjusiųjų asmenų valstybinėms pensijoms, pareigūnų ir karių valstybinėms pensijoms, pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinėms pensijoms taikomas Valstybinių pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje nustatytas valstybinės pensijos dydžio ribojimas: valstybinės pensijos dydis (pareigūnų ir karių valstybinių pensijų – kartu su mokamu priedu už tarnybą) bei šios pensijos dydžio (pareigūnų ir karių valstybinių pensijų – kartu su mokamu priedu už tarnybą) ir tam pačiam asmeniui paskirtų valstybinių pensijų, socialinio draudimo pensijų ir vienišo asmens išmokos bendra suma vienam asmeniui negali viršyti užpraeito ketvirčio, buvusio prieš tą mėnesį, už kurį mokama valstybinė pensija, Valstybinės duomenų agentūros paskelbto šalies ūkio vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio (neįtraukiant individualių įmonių darbo užmokesčio duomenų) 1,1637 dydžio.

Valstybinės pensijos kiekvienais metais nuo sausio 1 d. indeksuojamos pagal praėjusiais metais apskaičiuotą indeksavimo koeficientą, atitinkamai valstybinių pensijų bazę arba mokamos valstybinės pensijos dydį dauginant iš apskaičiuoto indeksavimo koeficiento. Valstybinių pensijų indeksavimas susietas su suderintu vartotojų kainų indeksu: indeksavimo koeficientas apskaičiuojamas atsižvelgiant į indeksavimo koeficiento apskaičiavimo metais paskutiniame Finansų ministerijos skelbiamame Ekonominės raidos scenarijuje paskelbtą praėjusių metų suderinto vartotojų kainų indekso vidurkį. Indeksavimo koeficientas išreiškiamas keturių skaitmenų po kablelio tikslumu. Taip pat nustatyta taisyklė, kad indeksavimo koeficientas negali būti didesnis nei apskaičiavimo metų Ekonominės raidos scenarijuje skelbiami apskaičiavimo metų ir prognozuojamų metų suderinto vartotojų kainų indekso vidurkis, tokiu atveju indeksavimo koeficientas apskaičiuojamas pagal indeksavimo koeficiento apskaičiavimo metų ir prognozuojamų metų suderinto vartotojų kainų indekso vidurkį. Jeigu apskaičiuotasis indeksavimo koeficientas yra lygus vienetui arba neigiamas, indeksavimas nevyksta. Tokiu atveju valstybinės pensijos mokamos pagal praėjusių metų gruodžio mėnesį galiojusius dydžius.

Paramos įstatyme nustatyta, kad kariams savanoriams skiriama pirmojo laipsnio valstybinė pensija, o karių savanorių sąrašus šiai pensijai gauti Vyriausybei teikia Lietuvos gyventojų genocido

ir rezistencijos tyrimo centras. Kariams savanoriams, sužalotiems ginkluoto pasipriešinimo kovose, tardymo ar kalinimo metu, išmokama vienkartinė pašalpa. Kariams savanoriams, kuriems iki 2005 m. liepos 1 d. buvo nustatytas invalidumas, susijęs su ginkluotu pasipriešinimu kovose, tardymu ar kalinimu, išmokama vienkartinė pašalpa, kurios dydis nustatomas atsižvelgiant į netekto darbingumo ar invalidumo lygį. Taip pat nustatyta, kad kariai savanoriai laidojami valstybės lėšomis. Laidojimo lėšų dydį ir tvarką nustato Vyriausybė.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

1. Įstatymo projektu siūloma pradėti pensinio pobūdžio išmokų sistemos pertvarką nuo mažiausių pensinio pobūdžio išmokų – nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų – didinimo. Taip pat atlikti pakeitimus, kuriais siekiama paprastinti pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų, Lietuvos Respublikos Prezidento sutuoktinio valstybinių pensijų (toliau – Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos) administravimą, mažinti Vyriausybės priimamų teisės aktų skaičių, bei kitus su Pensijų įstatymu susijusius sisteminius pakeitimus. Visi šie pakeitimai įsigaliotų 2024 m. liepos 1 d.

Pažymėtina, kad dalies keistinių Pensijų įstatymo nuostatų, dėstymo (straipsnių struktūros, nuostatų turinio) Įstatymo projektu nesiūloma keisti, nes šios nuostatos yra taikytinos ir pareigūnų ir karių valstybinėms pensijoms, mokslininkų valstybinėms pensijoms (pvz., Pensijų įstatymo 3 straipsnio 3 dalis, 9 straipsnis). Dėl visų pensinio pobūdžio išmokų, išskyrus teisėjų valstybines pensijas, sisteminiai pakeitimai bus teikiami Projektu, kurio įsigaliojimo data būtų siūloma 2025 m. sausio 1 d.

2. Atsižvelgiant į tai, kad 2024 m. sausio 1 d. įsigaliojo Asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymas, kuriuo įgyvendinama sisteminė negalios reforma ir keičiamos šiuo metu teisės aktuose vartojamos sąvokos, pavyzdžiui, vietoj sąvokos „neįgalusis“ vartojama sąvoka „asmuo su negalia“, vietoj sąvokos „darbingumo lygis“ – „dalyvumo lygis“, vietoj sąvokos „netektas darbingumas“ – sąvoka „netektas dalyvumas“, vietoj sąvokos „neįgalumas“ – sąvoka „negalia“ ir pan., atitinkamai tikslinamos Įstatymų projektais keičiamų įstatymų nuostatos.

3. Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai, susiję su nukentėjusiųjų asmenų valstybinėmis pensijomis:

3.1. siekiant vienodinti nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo sąlygas, skiriant ir mokant nukentėjusiųjų asmenų valstybines pensijas, siūloma nevertinti, ar asmuo yra deklaravęs gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje ar jos nedeklaravęs, taip įgyvendinant laisvo asmenų judėjimo Europos Sąjungoje principą (Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnio 2 dalis; Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 21 straipsnis ir IV ir V antraštinės dalys; Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 45 straipsnis);

3.2. nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos yra pačios mažiausios pensinio pobūdžio išmokos iš valstybės biudžeto, nors šių pensijų gavėjų kategorijos labiausiai nukentėjo nuo 1939–1990 m. okupacijų. Atsižvelgiant į tai ir siekiant mažinti pensinio pobūdžio išmokų iš valstybės biudžeto dydžių disproporciją, siūloma apie 87 procentais didinti nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų apskaičiavimo koeficientus (žr. 3 lentelę). Nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos, mokamos tremtiniais, politiniams kaliniais, buvusiems beglobiams vaikams, taip pat asmenims, išvežtiems priverstiniais darbais, asmenims, dalyvavusiems likviduojant Černobylio atominės elektrinės avarijos padarinius ir kt. (žr. 3 lentelę), sukakusiems senatvės pensijos amžių, būtų tokio paties dydžio kaip ir antrojo laipsnio valstybinės pensijos dydis, o pripažintiems netekusiems dalyvumo (darbingumo) dėl priežasčių, susijusių su nukentėjimu, dydis, atsižvelgiant į nustatytus netekto dalyvumo (darbingumo) procentus, didėtų papildomai;

3 lentelė. Siūlomi nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų dydžių koeficientų ir valstybinių pensijų dydžių pakeitimai

Nukentėjusiųjų asmenų kategorijos	Valstybinės pensijos dydžio koeficientas 2024 m. sausio 1 d.	Valstybinės pensijos dydis 2024 m. sausio 1 d.	Siūlomas valstybinės pensijos dydžio koeficientas nuo 2024 m. liepos 1 d.	Siūlomas valstybinės pensijos dydis nuo 2024 m. liepos 1 d.
1. Lietuvos Respublikos nepriklausomybės gynėjai, nukentėję nuo 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos	pripažinti netekusiais darbingumo dėl 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos: – 75–100 proc. (I gr.) – 8,56 VPB; – 60–70 proc. (II gr.) – 6,42 VPB; – 45–55 proc. darbingumo (III gr.) – 4,28 VPB. Neturintiems negalios, susietos su 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresija, – 1,07 VPB	pripažinti netekusiais darbingumo dėl 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos: – 75–100 proc. (I gr.) – 619,32 Eur; – 60–70 proc. (II gr.) – 464,49 Eur; – 45–55 proc. darbingumo (III gr.) – 309,66 Eur. Neturintiems negalios, susietos su 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdyta SSRS agresija, – 77,41 Eur.	pripažinti netekusiais dalyvumo (darbingumo) dėl 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos: – 75–100 proc. (I gr.) – 16 VPB; – 60–70 proc. (II gr.) – 12 VPB; – 45–55 proc. (III gr.) – 8 VPB. Neturintiems negalios, susietos su 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdyta SSRS agresija, – 2 VPB.	pripažinti netekusiais dalyvumo (darbingumo) dėl 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdytos SSRS agresijos: – 75–100 proc. (I gr.) – 1157,6 Eur; – 60–70 proc. (II gr.) – 868,2 Eur; – 45–55 proc. (III gr.) – 578,8 Eur. Neturintiems negalios, susietos su 1991 m. sausio 11–13 d. ir po to vykdyta SSRS agresija, – 144,7 Eur.
2. buvę beglobiai vaikai	1,07 VPB	77,41 Eur	2 VPB	144,7 Eur
3. politiniai kaliniai, tremtiniai	pripažinti netekusiais darbingumo dėl neteisėto kalinimo ar tremties: – 75–100 proc. (I gr.) – 2,14 VPB; – 60–70 proc. (II gr.) – 1,605 VPB; – 45–55 proc. darbingumo (III gr.) – 0,8025 VPB. Neturintiems negalios, susietos su neteisėtu kalinimu ar tremtimi, – 1,07 VPB.	pripažinti netekusiais darbingumo dėl neteisėto kalinimo ar tremties: – 75–100 proc. (I gr.) – 154,83 Eur; – 60–70 proc. (II gr.) – 116,12 Eur; – 45–55 proc. (III gr.) – 58,06 Eur. Neturintiems negalios, susietos su neteisėtu kalinimu ar tremtimi, – 77,41 Eur.	pripažinti netekusiais dalyvumo (darbingumo) dėl neteisėto kalinimo ar tremties: – 75–100 proc. (I gr.) – 4 VPB; – 60–70 proc. (II gr.) – 3 VPB; – 45–55 proc. (III gr.) – 1,5 VPB. Neturintiems negalios, susietos su neteisėtu kalinimu ar tremtimi, – 2 VPB.	pripažinti netekusiais dalyvumo (darbingumo) dėl neteisėto kalinimo ar tremties: – 75–100 proc. (I gr.) – 289,4 Eur; – pripažinti netekusiais 60–70 proc. dalyvumo (darbingumo) (II gr.) – 217,05 Eur; – pripažinti netekusiais 45–55 proc. dalyvumo (darbingumo) (III gr.) – 108,53 Eur. Neturintiems negalios, susietos su neteisėtu kalinimu ar tremtimi, – 144,7 Eur.
4. asmenys, kurie Antrojo pasaulinio karo metais buvo išvežti priverstiniais darbais (taip pat ten gimę ar kartu su jais buvę nepilnamečiai šeimos nariai)	pripažinti netekusiais darbingumo dėl išvežimo priverstiniais darbais, buvimo getuose, koncentracijos	pripažinti netekusiais darbingumo dėl išvežimo priverstiniais darbais, buvimo getuose, koncentracijos stovyklose	pripažinti netekusiais dalyvumo (darbingumo) dėl išvežimo priverstiniais darbais, buvimo	pripažinti netekusiais dalyvumo (darbingumo) dėl išvežimo priverstiniais darbais, buvimo getuose, koncentracijos stovyklose

arba buvo getuose, koncentracijos ar kitokio tipo prievartinėse stovyklose	stovyklose ar kitokio tipo prievartinėse stovyklose: – 75–100 proc. (I gr.) – 2,14 VPB; – 60–70 proc. (II gr.) – 1,605 VPB; – 45–55 proc. darbingumo (III gr.) – 0,8025 VPB. Neturintiems negalios, susietos su išvežimu priverstiniais darbams, buvimu getuose, koncentracijos stovyklose ar kitokio tipo prievartinėse stovyklose, – 1,07 VPB.	ar kitokio tipo prievartinėse stovyklose: – 75–100 proc. (I gr.) – 154,83 Eur; – 60–70 proc. (II gr.) – 116,12 Eur; – 45–55 proc. (III gr.) – 58,06 Eur. Neturintiems negalios, susietos su išvežimu priverstiniais darbams, buvimu getuose, koncentracijos stovyklose ar kitokio tipo prievartinėse stovyklose, – 77,41 Eur.	getuose, koncentracijos stovyklose ar kitokio tipo prievartinėse stovyklose: – 75–100 proc. (I gr.) – 4 VPB; – 60–70 proc. (II gr.) – 3 VPB; – 45–55 proc. (III gr.) – 1,5 VPB. Neturintiems negalios, susietos su išvežimu priverstiniais darbams, buvimu getuose, koncentracijos stovyklose ar kitokio tipo prievartinėse stovyklose, – 2 VPB.	ar kitokio tipo prievartinėse stovyklose: – 75–100 proc. (I gr.) – 289,4 Eur; – 60–70 proc. (II gr.) – 217,05 Eur; – 45–55 proc. (III gr.) – 108,53 Eur. Neturintiems negalios, susietos su išvežimu priverstiniais darbams, buvimu getuose, koncentracijos stovyklose ar kitokio tipo prievartinėse stovyklose, – 144,7 Eur.
5. asmenys, kurie dalyvavo likviduojant Černobylio atominės elektrinės avarijos padarinius	pripažinti netekusiais darbingumo dėl dalyvavimo likviduojant Černobylio atominės elektrinės padarinius: – 75–100 proc. darbingumo (I gr.) – 2,14 VPB; – pripažinti netekusiais 60–70 proc. (II gr.) – 1,605 VPB; – 45–55 proc. (III gr.) – 0,8025 VPB. Neturintiems negalios, susijusios su Černobylio atominės elektrinės likvidavimo darbais, – 1,07 VPB.	pripažinti netekusiais darbingumo dėl dalyvavimo likviduojant Černobylio atominės elektrinės padarinius: – 75–100 proc. (I gr.) – 154,83 Eur; – 60–70 proc. (II gr.) – 116,12 Eur; – 45–55 proc. (III gr.) – 58,06 Eur. Neturintiems negalios, susijusios su Černobylio atominės elektrinės likvidavimo darbais, – 77,41 Eur.	pripažinti netekusiais dalyvumo (darbingumo) dėl dalyvavimo likviduojant Černobylio atominės elektrinės padarinius: – 75–100 proc. (I gr.) – 4 VPB; – 60–70 proc. (II gr.) – 3 VPB; – 45–55 proc. (III gr.) – 1,5 VPB. Neturintiems negalios, susijusios su Černobylio atominės elektrinės likvidavimo darbais, – 2 VPB.	pripažinti netekusiais dalyvumo (darbingumo) dėl dalyvavimo likviduojant Černobylio atominės elektrinės padarinius: – 75–100 proc. (I gr.) – 289,4 Eur; – 60–70 proc. (II gr.) – 217,05 Eur; – 45–55 proc. (III gr.) – 108,53 Eur. Neturintiems negalios, susijusios su Černobylio atominės elektrinės likvidavimo darbais, – 144,7 Eur.
6. asmenys, kurie pripažinti invalidais būtiniosios karinės tarnybos ar karinių mokymų sovietinėje armijoje (1945 07 22 – 1991 12 31) metu arba vėliau neteko 45 ir daugiau procentų dalyvumo (iki 2023 m. gruodžio 31 d. – 45 ir daugiau procentų darbingumo; iki 2005 m. birželio 30 d. – pripažinti invalidais) dėl ligų, susijusių su karine tarnyba	pripažinti netekusiais darbingumo dėl dalyvavimo būtinėje karinėje tarnyboje ar kariniuose mokymuose sovietinėje armijoje: – 75–100 proc. (I gr.) – 2,14 VPB; – 60–70 proc. (II gr.) – 1,605 VPB; – 45–55 proc. (III gr.) – 0,8025 VPB.	pripažinti netekusiais darbingumo dėl dalyvavimo būtinėje karinėje tarnyboje ar kariniuose mokymuose sovietinėje armijoje: – 75–100 proc. (I gr.) – 154,83 Eur; – 60–70 proc. (II gr.) – 116,12 Eur; – 45–55 proc. darbingumo (III gr.) – 58,06 Eur.	pripažinti netekusiais dalyvumo (darbingumo) dėl dalyvavimo būtinėje karinėje tarnyboje ar kariniuose mokymuose sovietinėje armijoje: – 75–100 proc. (I gr.) – 4 VPB; – 60–70 proc. (II gr.) – 3 VPB; – 45–55 proc. (III gr.) – 1,5 VPB.	pripažinti netekusiais dalyvumo (darbingumo) dėl dalyvavimo būtinėje karinėje tarnyboje ar kariniuose mokymuose sovietinėje armijoje: – 75–100 proc. (I gr.) – 289,4 Eur; – 60–70 proc. (II gr.) – 217,05 Eur; – 45–55 proc. (III gr.) – 108,53 Eur.
7. asmenys, kurie būtiniosios karinės tarnybos ar karinių mokymų sovietinėje armijoje metu atliko tarnybą Afganistane	pripažinti netekusiais darbingumo dėl dalyvavimo karo veiksmuose: – 75–100 proc. (I gr.) – 2,14 VPB; – 60–70 proc. (II gr.) – 1,605 VPB; – 45–55 proc. (III gr.) – 0,8025 VPB. Neturintiems negalios, susietos su dalyvavimu karo veiksmuose, – 1,07 VPB.	pripažinti netekusiais darbingumo dėl dalyvavimo karo veiksmuose: – 75–100 proc. (I gr.) – 154,83 Eur; – 60–70 proc. (II gr.) – 116,12 Eur; – 45–55 proc. (III gr.) – 58,06 Eur. Neturintiems negalios, susietos su dalyvavimu karo veiksmuose, – 1,07 VPB (77,41 Eur).	pripažinti netekusiais dalyvumo (darbingumo) dėl dalyvavimo karo veiksmuose: – 75–100 proc. (I gr.) – 4 VPB; – 60–70 proc. (II gr.) – 3 VPB; – 45–55 proc. (III gr.) – 1,5 VPB. Neturintiems negalios, susietos su dalyvavimu karo veiksmuose, – 2 VPB.	pripažinti netekusiais darbingumo dėl dalyvavimo karo veiksmuose: – 75–100 proc. (I gr.) – 289,4 Eur; – 60–70 proc. (II gr.) – 217,05 Eur; – 45–55 proc. (III gr.) – 108,53 Eur. Neturintiems negalios, susietos su dalyvavimu karo veiksmuose, – 144,7 Eur.
8. asmenys, pagal Sovietų Sąjungos ir nacistinės Vokietijos 1941 m. sausio 10 d. susitarimą dėl gyventojų mainų atkelti į Lietuvą, kuriems nukentėjusiojo asmens teisinis statusas pripažintas pagal Lietuvos Respublikos asmenų, nukentėjusių nuo 1939–1990 metų okupacijų, teisinio	1,07 VPB	77,41 Eur	2 VPB	144,7 Eur

statuso įstatymo 5 ¹ straipsnio 1 dalies 1 punktą				
9. nuo minų ir sprogmenų nukentėję asmenys, kuriems iki 2005 m. birželio 30 d. buvo pripažintas I, II ar III grupės invalidumas nuo vaikystės dėl sužeidimo, kontūzijos arba suluošinimo, susijusių su kovos veiksmiais Antrojo pasaulinio karo metais arba su šio karo padariniais	1,07 VPB	77,41 Eur	2 VPB	144,7 Eur
10. asmenų, žuvusių dėl 1991 m. sausio 11–13 d. vykdytos agresijos ir po to buvusių įvykių, tėvai	8,56 VPB	619,32 Eur	16 VPB	1157,6 Eur
11. asmenų, žuvusių pasipriešinimo 1940–1990 metų okupacijoms (rezistencijos) veiksmų metu, taip pat nužudytų ir mirusių neteisėto kalinimo ar tremties metu, tėvai	1,07 VPB	77,41 Eur	2 VPB	144,7 Eur
12. asmenų, žuvusių ar mirusių būtiniosios karinės tarnybos ar karinių mokymų sovietinėje armijoje (1945 07 22 – 1991 12 31) metu arba vėliau mirusių dėl ligų, susijusių su karine tarnyba, tėvai	1,07 VPB	77,41 Eur	2 VPB	144,7 Eur
13. pasipriešinimo 1940–1990 metų okupacijoms dalyvių, žuvusių kovos lauke, ginkluoto susirėmimo, sulaikymo, suėmimo ar okupacinės valdžios vykdytų slaptų operacijų, baudžiamųjų akcijų metu, GULAG'o politinių kalinių sukilimų ar streikų malšinimo metu, nužudytų ar mirusių tardymo ar kalinimo metu, nuteistų mirties bausmė, jeigu bausmė įvykdyta, našliai (našlės), taip pat našlaičiai vaikai (įvaikiai), jeigu jie tėvų mirties metu buvo nepilnamečiai, ir politinių kalinių vaikai (įvaikiai), jeigu jie abiejų kalinių tėvų mirties metu (taip pat jeigu vienas tėvų (jėvių) buvo miręs, išstremtas arba dingęs be žinios, o kitas kalėjo) buvo nepilnamečiai (toliau kartu – tremtinių ir politinių kalinių vaikai)	1,07 VPB	77,41 Eur	2 VPB	144,7 Eur

3.3. suvienodinti nukentėjusiųjų asmenų valstybinių našlių ir našlaičių pensijų skyrimo sąlygas nustatant, kad šios pensijos skiriamos už mirusius (paskelbtus mirusiais) asmenis, kurie įvardyti kaip turintys teisę gauti nukentėjusiųjų asmenų valstybinę pensiją. Taip pat nustatyti, kad tais atvejais, kai miršta (paskelbiamas mirusiu) nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos gavėjas, kuriam ši pensija buvo mokama kaip netekusiam 45–55 procentų dalyvumo dėl priežasčių, susijusių su nukentėjimu, arba mirus asmeniui, kuris būtų turėjęs teisę gauti nukentėjusiųjų asmenų valstybinę pensiją, tačiau ši pensija jam nebuvo paskirta, skirtinos nukentėjusiųjų asmenų valstybinės našlių ir

našlaičių pensijos dydis apskaičiuojamas laikant, kad mirusiam asmeniui priklausė 2 VPB dydžio nukentėjusiųjų asmenų valstybinė pensija;

3.4. atsižvelgiant į tai, kad nukentėjusiųjų asmenų valstybinių našių ir našlaičių pensijų ir asmenų, žuvusių pasipriešinimo 1940–1990 metų okupacijoms (rezistencijos) veiksmų metu, taip pat nužudytų ir mirusių neteisėto kalinimo ar tremties metu, sutuoktiniams ir vaikams (1,07 VPB) neatitinka bendro valstybinių našių pensijų skyrimo principo (našiams skiriama 20 procentų nuo asmeniui priklausiusios valstybinės pensijos, našlaičiams – 30 procentų), siūloma nustatyti, kad šiems asmenims skiriamos ne nukentėjusiųjų asmenų valstybinės našių ir našlaičių pensijos, o nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos, tačiau paliekant jų skyrimo ir mokėjimo sąlygas tokias pačias, kokios yra nustatytos šiuo metu Pensijų įstatyme (pvz., nemokama su kita nukentėjusiųjų asmenų valstybine pensija (įskaitant ir su kitu teisiniu pagrindu skiriamomis nukentėjusiųjų asmenų valstybinėmis pensijomis), taip pat dar kartą susituokusiems našiams ši pensija nemokama; skiriama ir mokama sukakus senatvės pensijos amžių arba kai pripažįstami netekusiais 60 ir daugiau procentų dalyvumo). Analogiška nuostata nesiūloma dėl nukentėjusiųjų asmenų valstybinių našių pensijų už asmenis, žuvusius dėl 1991 m. sausio 11–13 d. vykdytos agresijos ir po to buvusių įvykių, nes šių gavėjų ratas yra baigtinis ir labai mažas (8 gavėjai);

3.5. atsisakyti besidubliuojančių asmenų, kurie turi teisę ir į nukentėjusiųjų asmenų valstybinę pensiją ir antrojo laipsnio valstybinę pensiją (laisvės kovų dalyviai), kategorijų, išsaugant visas teises asmenų, kuriems jau paskirtos nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos, o jiems mirus – jų našiams ir našlaičiams į nukentėjusiųjų asmenų valstybines našių ir našlaičių pensijas;

3.6. atsižvelgiant į tai, kad asmenys, kurie tarnavo Antrojo pasaulinio karo metais antihitlerinės koalicijos valstybių veikiančiose armijose, partizanų būriuose ar junginiuose, nėra priskirti asmenims, nukentėjusiems nuo okupacijų ar SSRS agresijos, t. y. nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų skyrimas šiems asmenims neatitinka nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos paskirties (atlyginti dėl okupacijų ar SSRS agresijos patirtą žalą), siūloma šios kategorijos asmenų neįtraukti į asmenų, turinčių teisę gauti nukentėjusiųjų asmenų valstybinę pensiją, sąrašą. Tačiau, siekiant nepažeisti asmenų teisėtų lūkesčių, šių asmenų įgytą teisę į nukentėjusiųjų asmenų valstybines pensijas, taip pat šių asmenų, kuriems jau paskirtos nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos, o jiems mirus (paskelbus mirusiais) – jų našiams ir našlaičiams į nukentėjusiųjų asmenų valstybines našių ir našlaičių pensijas, siūloma išsaugoti;

3.7. aiškiau ir nuosekliau išdėstyti nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo sąlygas, kartu išsaugant valstybinių pensijų gavėjų iki 2024 m. liepos 1 d. įgytas teises (pvz., Įstatymo projektu siūloma teisę į nukentėjusiųjų asmenų valstybines pensijas sieti su atitinkamo teisinio statuso pripažinimu, tačiau asmenims, kuriems iki naujo reguliavimo įsigaliojimo paskirtos

nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos, įsigaliojus Įstatymo projekto nuostatomis mokant šias pensijas būtų netaikoma ši sąlyga);

3.8. panaikinti nuostatą, kad teisė gauti valstybinę našlaičių pensiją, nukentėjusiųjų asmenų valstybinę našlaičių pensiją išlieka, net ir įvaikinus mirusio vaikus, taip pat panaikinti nuostatą, kad teisė į valstybinę našlių pensiją turi mirusio (paskelbto mirusiu) asmens vaiko (-ų) (įvaikio (-ių) globėjai (rūpintojai), jei nėra asmenų, turinčių teisę gauti valstybinę našlių pensiją (reguliavimas būtų suvienodinamas su Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatyme nustatytu socialinio draudimo našlaičių pensijų ir socialinio draudimo našlių pensijų mokėjimo teisiniu reguliavimu). Iki naujo reguliavimo įsigaliojimo tokiems asmenims paskirtų valstybinių našlaičių pensijų ar valstybinių našlių pensijų mokėjimas būtų tęsiamas įsigaliojus Įstatymo projekto nuostatomis iki šių pensijų mokėjimo termino pabaigos, išskyrus atvejį, kai šiems asmenims valstybinės našlių pensijų mokėjimo termino pabaiga susieta su globojamo (rūpinamo) vaiko (-ų) (įvaikio (-ių) dalyvumo lygio termino pabaiga. Siūloma išsaugoti tokių asmenų teisę į valstybinę našlių pensiją, jeigu, nepraėjus 3 metams nuo dienos, kurią buvo nutrauktas valstybinės našlių pensijos mokėjimas dėl to, kad globojamam (rūpinamam) vaikui (-ams) (įvaikiui (-iams) buvo nustatytas mažesnis negu 75 procentų netekto dalyvumo lygis, globojamam (rūpinamam) vaikui (-ams) (įvaikiui (-iams) vėl būtų nustatytas 75 ir daugiau procentų netekto dalyvumo lygis;

3.9. aiškiau apibrėžti asmenų, turinčių teisę į nukentėjusiųjų asmenų valstybines pensijas, kategorijas, t. y. šią teisę sieti su atitinkamu nukentėjusiojo asmens teisinio statuso pripažinimo faktu.

4. Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai, susiję su pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinėmis pensijomis:

4.1. siekiant suvienodinti pensinio išmokų iš valstybės biudžeto skyrimo ir mokėjimo sąlygas, siūloma nustatyti, kad paskirtos pirmojo laipsnio valstybinės pensijos aukščiausiems šalies pareigūnams – Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui, Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui, Aukščiausio Teismo pirmininkui, Konstitucinio Teismo pirmininkui nemokamos, jeigu jie vėl pradeda eiti atitinkamas pareigas, už kurias jiems paskirta pirmojo laipsnio valstybinė pensija (pvz., mokslininkų valstybinės pensijos nėra mokamos, jei asmenys dirba mokslinį darbą, pareigūnų ir karių valstybinės pensijos – tarnaujantiems);

4.2. nuo 2014 m. teisę į pirmojo laipsnio valstybines pensijas įgijo asmenys, kuriems teisės aktų nustatyta tvarka paskirta Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija. Tačiau 1989–1991 m. buvo skiriamos Lietuvos nacionalinės literatūros, meno ir architektūros premijos, vadovaujantis Lietuvos Ministrų Tarybos 1989 m. gruodžio 8 d. nutarimu Nr. 282 „Dėl Lietuvos nacionalinių literatūros, meno ir architektūros premijų“, kurios savo esme ir paskirtimi yra tokios pačios premijos kaip ir Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos. Siekiant išvengti teisinio neaiškumo dėl asmenų, kuriems paskirta Lietuvos nacionalinė literatūros, meno ir architektūros premija, teisės į

pirmojo laipsnio valstybinę pensiją, Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad teisę gauti pirmojo laipsnio valstybines pensijas turi ir asmenys, kuriems teisės aktų nustatyta tvarka paskirta Lietuvos nacionalinė literatūros, meno ir architektūros premija. Pritarus pasiūlymams, bus išvengta teisinio neaiškumo skiriant pirmojo laipsnio valstybines pensijas asmenims, kuriems paskirta Lietuvos nacionalinė literatūros, meno ir architektūros premija;

4.3. Lietuvos nacionalinėmis kultūros ir meno premijomis siekiama skatinti kūrėjų kūrybą, įvertinti Lietuvos ir pasaulio lietuvių bendruomenės kūrėjų sukurtus reikšmingiausius kultūros ir meno kūrinius. Lietuvos Respublikos pilietybės reikalavimas siekiant gauti Lietuvos nacionalinę kultūros ir meno premiją arba Lietuvos nacionalinę literatūros, meno ir architektūros premiją, nėra įtvirtintas nei Lietuvos Respublikos meno kūrėjo ir meno kūrėjų organizacijų statuso įstatyme, nei Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. sausio 26 d. nutarime Nr. 83 „Dėl valstybės kultūros ir meno premijų“.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Įstatymo projektu siūloma nesieti teisės į pirmojo laipsnio valstybinę pensiją asmenims, kuriems paskirta Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija arba Lietuvos nacionalinė literatūros, meno ir architektūros premija.

4.4. atsižvelgiant į tai, kad pagal Įstatymo projektu teikiamą pasiūlymą būtų suvienodinti nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų, skiriamų laisvės kovų dalyviams, dydžiai su antrojo laipsnio valstybinių pensijų dydžiu, ir į šios dalies aiškinamojo rašto 2.5 papunktyje nurodytą pasiūlymą, siūloma apibrėžti, kad teisę į antrojo laipsnio valstybinę pensiją turi laisvės kovų dalyviai (atsisakant subjektyvaus ir teisiškai neapibrėžto vertinimo, kad tik labiausiai pasižymėję);

4.5. Įstatymo projektu siūloma nustatyti galimybę skirti antrojo laipsnio valstybinę pensiją mirus motinai (įmotei) arba tėvui (įtėviui), išauginusiems (vaikų mirties atveju – ne mažiau kaip iki 8 metų) 5 ir daugiau vaikų (įvaikių) (toliau – daugiavaikiai motina arba tėvas), kuriam buvo paskirta antrojo laipsnio valstybinė pensija kaip daugiavaikei motinai arba tėvui, kitam iš daugiavaikių tėvų, jeigu jis atitinka nustatytas antrojo laipsnio valstybinės pensijos skyrimo sąlygas. Valstybinė našlių pensija būtų skiriama tik tais atvejais, kai kitas iš daugiavaikių tėvų neatitinka sąlygų skirti antrojo laipsnio valstybinę pensiją. Siūlomas teisinis reguliavimas užtikrins valstybės įvertinimo tęstinumą daugiavaikėms šeimoms;

4.6. nuo 2024 m. liepos 1 d. siūloma pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų skyrimo funkciją perduoti VSDFV direktoriaus įgaliotoms VSDFV administravimo įstaigoms.

Nuo 2009 m. VSDFV perėmė didesnės dalies pensinio pobūdžio išmokų iš valstybės biudžeto skyrimo ir (ar) mokėjimo administravimą. VSDFV neadministruoja teisėjų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo, kompensacinių išmokų, sportininkų rentų, pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų skyrimo.

Pritarus pasiūlymui, būtų įgyvendinamas vieno langelio principas, kai asmeniui dėl jam priklausančios pirmojo arba antrojo laipsnio valstybinės pensijos ar dėl skirtingų rūšių pensijų (pvz., dėl senatvės pensijos ir pirmojo laipsnio valstybinės pensijos paskyrimo) skyrimo užtektų tiesiogiai kreiptis į šią pensiją skiriančią įstaigą (šiuo metu skyrimo procese dalyvauja teikiančios institucijos ar įstaigos). Be to, VSDFV administravimo įstaigos dirba vieno langelio principu, todėl asmenys galės kreiptis į bet kurį, esantį jam arčiausiai, VSDFV teritorinį skyrį.

Antrame pensinio pobūdžio išmokų iš valstybės biudžeto pertvarkos etape taip pat bus teikiami pasiūlymai dėl sportininkų rentų ir kompensacinių išmokų skyrimo funkcijos perdavimo VSDFV įgaliotoms VSDFV administravimo įstaigoms.

5. Įstatymo projektu siūlomi pakeitimai, susiję su Prezidento sutuoktinio valstybine pensija:

5.1. siūloma Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos dydį susieti su VPB.

Iki šiol dalis valstybinių pensijų su šiuo dydžiu buvo susietos (nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos, pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinės pensijos, mokslininkų valstybinės pensijos), o dalis valstybinių pensijų (pavyzdžiui, Prezidento sutuoktinio valstybės pensija) – ne. Toks skirtingų papildomų socialinių garantijų dydžio matų nustatymas niekuo nepagrįstas, todėl, siekiant sistemiškumo, visos valstybinės pensijos, išskyrus pareigūnų ir karių bei teisėjų valstybines pensijas, turėtų būti susietos su VPB. Tai užtikrins ne tik sistemiškumą, bet ir vienodą pensinio pobūdžio išmokų augimą dėl jų kasmetinio indeksavimo.

Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos mato dydis (Lietuvos Respublikos Prezidento darbo užmokesčio atitinkamas procentinis dydis) būtų perskaičiuojamas į esamą šios valstybinės pensijos lygį atitinkantį VPB skaičių: 5,8 (Lietuvos Respublikos Prezidento darbo užmokesčio koeficientas, taikomas tą dieną, kai 2024 m. Lietuvos Respublikos Prezidento rinkimuose išrinktas Lietuvos Respublikos Prezidentas pradeda eiti pareigas) * 1785,4 Eur (Lietuvos Respublikos pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio nustatymo ir asignavimų darbo užmokesčiui perskaičiavimo įstatyme nustatytas pareiginės algos (atlyginimo) bazinis dydis) * 0,1164 (Pensijų įstatyme nustatytas Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos dydis, išreikštas dalimi nuo Lietuvos Respublikos Prezidento darbo užmokesčio) / 72,35 Eur (2024 m. nustatytas VPB dydis) (žr. 4 lentelę).

Antrame pensinio pobūdžio išmokų iš valstybės biudžeto pertvarkos etape bus teikiami pasiūlymai dėl sportininkų rentų ir kompensacinių išmokų dydžio mato pakeitimo į VPB. Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų bei teisėjų valstybinių pensijų dydžių matų nebūtų siūloma keisti, nes šios išmokos yra skiriamos už tarnybą einant atitinkamas pareigas ir turi profesinių pensijų bruožų;

4 lentelė. Pasiūlymas keisti Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos dydžio matą

Valstybinė pensija	Valstybinės pensijos dydžio matas ir valstybinės pensijos dydis šiuo metu	Siūlomas valstybinės pensijos dydžio matas ir valstybinės pensijos dydis
Prezidento sutuoktinio valstybinė pensija	Lietuvos Respublikos Prezidento darbo užmokestis, 11,64 proc. šio darbo užmokesčio	VPB, 16,66 VPB

5.2. teikiamas pasiūlymas vienodinti valstybinių pensijų reguliavimą ir nustatyti, kad Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos, Prezidento sutuoktinio valstybinės našlaičių pensijos dydis bei šių pensijų dydžio ir tam pačiam asmeniui paskirtų socialinio draudimo pensijų bendra suma vienam asmeniui negali viršyti užpraeito ketvirčio prieš tą mėnesį, už kurį mokama valstybinė pensija Valstybės duomenų agentūros paskelbto šalies ūkio vidutinio mėnesinio bruto darbo užmokesčio (neįtraukiant individualių įmonių darbo užmokesčio duomenų) 1,1637 dydžio;

5.3. atsižvelgiant į tai, kad Prezidento sutuoktinio valstybinė pensija yra siejama su valstybiniame ir (ar) diplomatiname protokole nustatytą Respublikos Prezidento sutuoktinio funkcijų vykdymu ne trumpiau kaip 3 metus, Įstatymo projektu siūloma teisės į Prezidento sutuoktinio valstybinę pensiją nesieti su Lietuvos Respublikos pilietybe;

5.4. nuo 2024 m. liepos 1 d. siūloma nustatyti, kad Prezidento sutuoktinio valstybinę pensiją, Prezidento sutuoktinio valstybinę našlaičių pensiją skirtą Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarija (toliau – Prezidento kanceliarija).

6. Siekiant formuoti vienodą VSDFV administravimo įstaigų mokamų išmokų mokėjimo tvarką ir atitinkamai nustatyti vienodą Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos mokėjimo tvarką, siūloma suvienodinti:

6.1. valstybinių pensijų skyrimo terminus, t. y. laikotarpį, už kurį atgal galėtų būti skiriama atitinkama valstybinė pensija, jeigu asmuo atitiko visas sąlygas skirti ir mokėti šią pensiją, Įstatymo projektu siūloma nustatyti 12 mėnesių terminą, skaičiuojamą atgal nuo dienos, kurią atitinkamai VSDFV įgaliota VSDFV administravimo įstaiga ar Prezidento kanceliarija gavo asmens prašymą su visais reikiama dokumentais pensijai skirti. Toks pensijų skyrimo terminas už praeitį šiuo metu nustatytas skiriant socialinio draudimo pensijas, nukentėjusiųjų asmenų valstybines pensijas, pareigūnų ir karių valstybines pensijas, teisėjų valstybines pensijas, mokslininkų valstybines pensijas;

6.2. kreipimosi dėl valstybinės pensijos skyrimo terminą ir nustatyti, kad dėl valstybinės pensijos skyrimo galima kreiptis prieš tris mėnesius iki teisės į valstybinę pensiją atsiradimo dienos arba bet kuriuo metu po teisės į pensiją atsiradimo dienos;

6.3. teisių išsaugojimą asmenims, kurie iki priimto įstatymo įsigaliojimo dienos bus įgiję teisę į nukentėjusiųjų asmenų valstybinę pensiją, Prezidento sutuoktinio valstybinę pensiją, valstybines našlių ir našlaičių pensijas, nukentėjusiųjų asmenų valstybines našlių ir našlaičių pensijas, Prezidento

sutuoktinio valstybinę našlaičių pensiją. Įsigaliojus įstatymui, šios valstybinės pensijos būtų skiriamos vadovaujantis iki įstatymo įsigaliojimo dienos galiojusiomis Valstybinių pensijų įstatymo nuostatomis, jeigu asmuo dėl šių valstybinių pensijų kreiptųsi nuo 2024 m. liepos 1 d. iki 2025 m. birželio 30 d., o jeigu kreiptųsi 2025 m. liepos 1 d. ir vėliau – jo kreipimosi metu galiojančiomis Valstybinių pensijų įstatymo nuostatomis.

7. Siekiant pensijų sistemoje vienodinti pensijų mokėjimo nutraukimo, sustabdymo ir atnaujinimo terminus, siūloma pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų, nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų ir Prezidento sutuoktinio valstybinių pensijų mokėjimą nutraukti, sustabdyti ar atnaujinti nuo kito mėnesio, einančio po to mėnesio, kurį atsirado ar išnyko aplinkybės, turinčios įtakos atitinkamos pensijos mokėjimui, išskyrus įstatyme nustatytas dvi sustabdytos valstybinės pensijos mokėjimo atnaujinimo išimtis, apie kurias platesnis paaiškinimas pateiktas šios aiškinamojo rašto dalies 8 punkte.

Nutraukta valstybinė pensija būtų iš naujo skiriama, o sustabdytos valstybinės pensijos mokėjimas būtų atnaujinamas gavus asmens prašymą, išskyrus Įstatyme nustatytas dvi išimtis, kai asmeniui prašymo pateikti nereikėtų, kai valstybinės pensijos mokėjimas buvo sustabdytas.

8. Kitokią sustabdytos valstybinės pensijos mokėjimo atnaujinimo tvarką siūloma nustatyti šiais dviem atvejais:

8.1. kai pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinės pensijos, nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos, Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos mokėjimas buvo sustabdytas gavus duomenis apie aplinkybes, sudarančias pagrindą nuspręsti, kad atitinkamos valstybinės pensijos gavėjas prarado teisę į valstybinę pensiją, išnykus šioms aplinkybėms, sustabdytos atitinkamos valstybinės pensijos mokėjimas *be asmens prašymo* atnaujinamas nuo jos mokėjimo sustabdymo dienos, jeigu atitinkamos valstybinės pensijos gavėjui teisė į sustabdytą valstybinę pensiją buvo išlikusi visą šios valstybinės pensijos sustabdymo laikotarpį (derinama su Socialinio draudimo pensijų įstatymo 41 straipsnio 7 dalimi);

8.2. jei nepraėjus 3 metams nuo dienos, kurią asmeniui buvo sustabdytas pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinės pensijos, nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos, Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos mokėjimas, asmeniui pakartotinai nustatomas netekto dalyvumo lygis, dėl kurio jis įgyja teisę į sustabdytą valstybinę pensiją, šios valstybinės pensijos mokėjimas *be asmens prašymo* atnaujinamas nuo dienos, kurią asmeniui pakartotinai nustatytas netektas dalyvumas, jei teisė į sustabdytą valstybinę pensiją išlikusi visą laikotarpį nuo pakartotinio netekto dalyvumo nustatymo dienos (derinama su Socialinio draudimo pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 m. gruodžio 27 d. įsakymu „Dėl Socialinio draudimo pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“, 37 punktu).

Pasiūlymas teikiamas atsižvelgiant į Socialinio draudimo pensijų įstatymo 41 straipsnio

7 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą ir į tai, kad valstybinės pensijos yra periodinės išmokos, skiriamos ilgam terminui, pvz., iki gyvos galvos arba terminui, susietam su dalyvumo lygio nustatymo terminu, ir siekiant išvengti pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų, nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų, Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos permokų, taip pat nenustatyti pareigos asmenims kiekvieną kartą teikti tuos pačius dokumentus, t. y. nedidinti piliečiams tenkančios administracinės naštos.

Pažymėtina, kad VSDFV administruojamų pensijų mokėjimo procese yra įdiegtas rizikų valdymo procesas. Tuo atveju, kai stebima rizikų (aplinkybių), kurios *sudaro pagrindą nuspręsti*, jog asmuo galėjo prarasti teisę į valstybinę pensiją, visuma (pvz., tam tikrą laiką yra pasibaigęs asmens tapatybės dokumento galiojimo laikas (dokumentas negalioja), asmuo nesilanko sveikatos įstaigose, neatsako į kvietimus atvykti į VSDFV administravimo įstaigą) arba, pvz., reaguojama į informaciją apie asmens mirtį, apie tai, kad asmuo pripažintas nežinia kur esančiu, neteko Lietuvos Respublikos pilietybės, įgijo kitos valstybės pilietybę ir kt., kuri gali būti gauta telefonu arba raštu (gali pateikti kiti fiziniai ar juridiniai asmenys arba pats asmuo), siekiant išvengti valstybinių pensijų permokų, tikslinga sustabdyti valstybinės pensijos mokėjimą, kol bus išsiaiškinta, ar nurodytos aplinkybės pasitvirtino. Kaip jau nurodyta, aptariamam atveju išnykus sustabdymo aplinkybėms, valstybinės pensijos mokėjimas būtų atnaujintas nuo sustabdymo dienos, kartu išmokant ir valstybinės pensijos nepriemoką už sustabdymo laikotarpį.

Įstatymo projektu nesiūloma apibrėžti visų konkrečių aplinkybių, kurioms esant būtų pagrindas nuspręsti, kad atitinkamos valstybinės pensijos gavėjas prarado teisę į valstybinę pensiją, nes teisiškai apibrėžti ir sureguliuoti visas gyvenimiškas situacijas visose viešojo administravimo srityse yra objektyviai neįmanoma dėl viešosios teisės sričių specifikos, t. y. reguliuojamos veiklos platumo. Nurodytu atveju turi būti vertinamas visų aplinkybių ir gautos informacijos visetas.

Pažymėtina, kad analogiškas siūlomam nustatyti Įstatymo projektu teisinis reguliavimas yra nustatytas ne tik Socialinio draudimo pensijų įstatyme, bet ir Lietuvos Respublikos vienišo asmens išmokos įstatymo 5 straipsnio 5 dalies 3 punkte ir jo taikymo problemų nekilo, taip pat tokią pačią nuostatą siūloma nustatyti ir Lietuvos Respublikos Seime užregistruotame Lietuvos Respublikos šalpos pensijų įstatymo pakeitimo projekte Nr. XIVP-3436 (15 straipsnio 23 dalis).

Siektina, kad skirtingų rūšių pensinio pobūdžio išmokų mokėjimo procedūros, kad ir nustatytos skirtinguose specialiuosiuose įstatymuose, iš esmės nesiskirtų. Tai palengvintų jų administravimą šias išmokas mokantiems subjektams ir užtikrintų didesnę aiškumą jų gavėjams, kai ta pati institucija skirtingas išmokas išmoka skirtingais terminais. Įstatymo projektu teikiami pasiūlymai prisidės prie šio siekio įgyvendinimo.

9. Nors valstybinių pensijų mokėjimo sustabdymas ir valstybinių pensijų mokėjimo nutraukimas yra skirtingos procedūros, jos abi užtikrina, kad pensijos nebūtų permokamos, taip pat į

šios aiškinamojo rašto dalies 8 punkte nurodytą pasiūlymą ir siekiant paprastinti pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų, nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų, Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos mokėjimo administravimą (administracines procedūras tiek asmenims, tiek VSDFV administravimo įstaigoms, Prezidento kanceliarijai), Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų, nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų, Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos mokėjimas būtų *nutraukiamas* tik trimis aiškiai įstatyme nustatytais atvejais: 1) atitinkamos pensijos gavėjui netekus Lietuvos Respublikos pilietybės, 2) valstybinės našlių pensijos gavėjui – dar kartą susituokus, 3) valstybinės našlių pensijos, valstybinės našlaičių pensijos, Prezidento sutuoktinio valstybinės našlaičių pensijos gavėjui – teismo nuosprendžiu pripažintiems kaltais už tyčinį asmens, už kurį ši valstybinė pensija skiriama ir mokama, gyvybės atėmimą.

Visais kitais atvejais valstybinės pensijos mokėjimas būtų stabdomas.

10. Atsižvelgiant į Socialinio draudimo pensijų įstatymo 41 straipsnio 8 dalyje nustatytą teisinį reguliavimą, pagal kurį socialinio draudimo pensijos gavėjui pavėluotai pasikreipus dėl šios pensijos mokėjimo pratęsimo, pensija nepriskaičiuojant palūkanų išmokama už visą laiką, bet ne ilgiau kaip už 3 metus nuo kreipimosi dienos, jeigu pensijos gavėjui teisė gauti pensiją buvo išlikusi, siūloma nustatyti tokią pačią taisyklę ir dėl valstybinių pensijų mokėjimo atnaujinimo išnykus aplinkybėms, dėl kurių valstybinės pensijos mokėjimas buvo sustabdytas, kai asmuo kreipiasi po to, kai išnyksta aplinkybės, – išmokėti valstybinę pensiją ne ilgiau kaip už 3 metus nuo kreipimosi dienos, jeigu asmuo visą sustabdymo laikotarpį turėjo teisę gauti atitinkamą valstybinę pensiją ir atitiko šios valstybinės pensijos mokėjimo sąlygas.

11. Siekiant paprastinti pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų, nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų gavėjams, gyvenantiems užsienio valstybėje, nustatytą pareigą VSDFV įgaliotai VSDFV administravimo įstaigai kasmet, iki einamųjų metų gruodžio 31 d., pateikti dokumentus, patvirtinančius, kad jis yra gyvas ir gyvena užsienio valstybėje, Įstatymo projektu siūloma nustatyti asmeniui alternatyvią galimybę arba pateikti nurodytus dokumentus, arba elektroninio ryšio priemonėmis identifikuotis ir patvirtinti savo tapatybę VSDFV direktoriaus nustatytomis techninėmis sąlygomis ir tvarka (šios nuostatos nesiūloma nustatyti Prezidento kanceliarijai dėl itin mažo nurodytos institucijos skiriamų ir mokamų valstybinių pensijų gavėjų skaičiaus). Taip pat siūloma nustatyti, kad jei VSDFV įgaliota VSDFV administravimo įstaiga ar Prezidento kanceliarija duomenis apie tai, kad atitinkamai pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų, nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų, Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos gavėjas yra gyvas ir gyvena užsienio valstybėje, gauna iš kitos valstybės kompetentingos įstaigos, ji privalo raštu informuoti atitinkamos valstybinės pensijos gavėją, kad pateikti patvirtinimo, kad jis yra gyvas ir gyvena užsienio valstybėje, nereikia.

12. Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų ir nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo, tarp jų ir asmenų informavimo apie priimtus sprendimus dėl valstybinių pensijų skyrimo (neskyrimo), procedūras, reglamentuojančius teisės aktus tvirtintų socialinės apsaugos ir darbo ministras, o Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos – Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos kancleris.

13. 2011 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos valstybinių pensijų įstatymo 3, 4, 5, 6, 7 ir 10 straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. XI-955 (toliau – Įstatymas Nr. XI-955), kuriuo 1) asmenims buvo panaikinta teisė gauti pirmojo laipsnio valstybines pensijas ir antrojo laipsnio valstybines pensijas už nuopelnus Lietuvai kuriant bei plėtojant jos valstybingumą, ūkį, kultūrą, mokslą, meną ir sportą, ginant valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą ir konstitucinę santvarką; 2) nustatyta, kad asmenims, kurie turi teisę gauti valstybines našlaičių pensijas, nukentėjusiųjų asmenų valstybines našlaičių pensijas, pareigūnų ir karių valstybines našlaičių pensijas ir socialinio draudimo našlaičių pensijas, jų pasirinkimu gali būti mokama tik arba viena iš šių valstybinių našlaičių pensijų, arba socialinio draudimo našlaičių pensija (iki tol viena iš šių valstybinių našlaičių pensijų galėjo būti mokama kartu su socialinio draudimo našlaičių pensija); 3) nustatyta, kad iki nurodyto įstatymo paskirtos pirmojo laipsnio valstybinės pensijos ir antrojo laipsnio valstybinės pensijos asmenims už nuopelnus Lietuvai kuriant bei plėtojant jos valstybingumą, ūkį, kultūrą, mokslą, meną ir sportą, ginant valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą ir konstitucinę santvarką, ir valstybinės našlaičių pensijos, nukentėjusiųjų asmenų valstybinės našlaičių pensijos, pareigūnų ir karių valstybines našlaičių pensijos toliau mokamos iki šio įstatymo įsigaliojimo galiojusia tvarka.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir siekiant išsaugoti valstybinių pensijų gavėjų teises bei nepažeisti jų teisėtų lūkesčių, Įstatymo projektu siūloma nustatyti, kad:

13.1. pirmojo laipsnio valstybinės pensijos ir antrojo laipsnio valstybinės pensijos, paskirtos iki 2011 m. sausio 1 d., asmenims už nuopelnus Lietuvai kuriant bei plėtojant jos valstybingumą, ūkį, kultūrą, mokslą, meną ir sportą, ginant valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą ir konstitucinę santvarką, mokamos toliau vadovaujantis Įstatymo projektu keičiamo Valstybinių pensijų įstatymo nuostatomis, kurios būtų taikomos mokant pirmojo laipsnio valstybines pensijas ir antrojo laipsnio valstybines pensijas;

13.2. asmenims, kuriems valstybinės našlaičių pensijos, nukentėjusiųjų asmenų valstybinės našlaičių pensijos ir pareigūnų ir karių valstybinės našlaičių pensijos buvo paskirtos iki 2011 m. sausio 1 d., būtų mokamos toliau vadovaujantis Įstatymo projektu keičiamo Valstybinių pensijų įstatymo nuostatomis, tačiau netaikant valstybinės našlaičių pensijos pasirinkimo taisyklės.

14. Atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 33, 34, 36, 45 straipsnių pakeitimo ir papildymo 45¹ straipsniu įstatymo Nr. VIII-188 (toliau – Įstatymas

Nr. VIII-188) nuostatas, kuriomis vadovaujantis pakeistas socialinio draudimo našlių pensijų dydžio apskaičiavimas, kuris buvo taikomas ir valstybinėms našlių pensijoms, skiriamoms pagal Valstybinių pensijų įstatymą, Įstatymo projektu siūloma nustatyti tokią pačią valstybinių našlių pensijos, nukentėjusiųjų asmenų valstybinės našlių pensijos dydžio taisyklę, kokia yra nustatyta Įstatyme Nr. VIII-188: šios valstybinės našlių pensijos, paskirtos nuo 1995 m. sausio 1 d. iki 1997 m. birželio 30 d., už 1995 m. sausio 1 d. ir vėliau mirusius (paskelbtus mirusiais) asmenis, įsigaliojus įstatymui Nr. VIII-188, toliau mokamos 1997 m. birželio mėnesio dydžio ir, keičiantis valstybinių pensijų bazės dydžiui, nedidinamos iki tol, kol atitinkamai pagal Įstatymo projektu keičiamo Valstybinių pensijų įstatymo 9 straipsnio 5 dalyje mokėtinos atitinkamai valstybinės našlių pensijos arba nukentėjusiųjų asmenų valstybinės našlių pensijos dydis viršys asmeniui 1997 m. birželio mėnesį mokėtos atitinkamai valstybinės našlių pensijos arba nukentėjusiųjų asmenų valstybinės našlių dydį.

15. Paramos įstatymo projektu siūloma:

15.1. suderinti Paramos įstatymo nuostatas su Įstatymo projektu, atsisakant Paramos įstatymo nuostatų, kad kariams savanoriams skiriama pirmojo laipsnio valstybinė pensija, o karių savanorių sąrašus šiai pensijai gauti Vyriausybei teikia Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras;

15.2. nustatyti karių savanorių laidojimo išlaidų kompensacijos dydį – 20 BSI, t. y. šį dydį nustatyti įstatyme. Šiuo metu šis dydis nustatytas Paramos įstatymo įgyvendinamajame teisės akte – Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. vasario 12 d. nutarime Nr. 177 „Dėl valstybės paramos ginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) dalyviams - kariams savanoriams“. Kaip jau nurodyta šio aiškinamojo rašto 1 punkte, toks teisinis reguliavimas neatitinka Konstitucinio Teismo formuojamos doktrinos socialinės paramos teikimo atžvilgiu;

15.3. nustatyti, kad kariams savanoriams skiriamų ir mokamų vienkartinį pašalpų ir juos laidojantiems asmenims skiriamų ir mokamų karių savanorių laidojimo išlaidų kompensacijos skyrimo ir mokėjimo tvarką nustato socialinės apsaugos ir darbo ministras, o ne Vyriausybė, kaip šiuo metu nustatyta. Atsižvelgiant į tai, kad, pritarus Paramos projektu teikiamiems pasiūlymams, turės būti pripažintas netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. vasario 12 d. nutarimas Nr. 177 „Dėl valstybės paramos ginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) dalyviams – kariams savanoriams“, Paramos įstatymo projektu siūloma nustatyti Vyriausybei pavedimą priimti įstatymo įgyvendinamąjį teisės aktą.

Kadangi Paramos įstatymo projektu siūloma Paramos įstatyme nustatyti tiek asmenų teises į vienkartinę pašalpą, karių savanorių laidojimo išlaidų kompensacijas, tiek šių išmokų dydžius, manytina, kad šių teisių įgyvendinimo tvarką galėtų tvirtinti socialinės apsaugos ir darbo ministras, taip kartu mažinant ir Vyriausybės teisėkūros objektų skaičių.

Paramos įstatymo projektu siūlomas teisinis reguliavimas užtikrins, kad pirmojo laipsnio

valstybinių pensijų skyrimas bus suderintas su Įstatymo projektu siūloma pirmojo laipsnio valstybinių pensijų skyrimo tvarka ir kartu bus užtikrintas Konstitucinio Teismo suformuotos Konstitucinės doktrinos įgyvendinimas, kad socialinės paramos pagrindai, t. y. asmenys, kurie turi teisę gauti paramą, paramos dydžiai, skyrimo bei mokėjimo sąlygos, turi būti nustatyti įstatymu, o ne Vyriausybės nutarimu, kaip yra šiuo metu.

Įsigaliojimas

Atsižvelgiant į tai, kad reikės priimti įstatymų įgyvendinamuosius teisės aktus, tobulinti VSDFV informacines sistemas, siūloma, kad Įstatymų projektais teikiami pasiūlymai įsigaliotų 2024 m. liepos 1 d.

Laukiami rezultatai

1. Bus pradėta pensinio pobūdžio išmokų sistemos pertvarka nuo mažiausio dydžio pensinio pobūdžio išmokų iš valstybės biudžeto – nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų didinimo.

2. Bus efektyvesnis ir racionalesnis pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų, Prezidento sutuoktinio valstybinių pensijų skyrimo procesas, bus formuojama vienoda VSDFV administravimo įstaigų mokamų išmokų skyrimo ir mokėjimo praktika, taip pat mažės Vyriausybės priimamų teisės aktų skaičius.

3. Perdavus pirmojo ir antrojo laipsnio valstybinių pensijų skyrimo funkciją VSDFV, bus įgyvendintas vieno langelio principas, kai išmokas skirs ir mokės viena valstybės institucija – VSDFV direktoriaus įgaliotos VSDFV administravimo įstaigos.

4. Mažės pensinio pobūdžio išmokų dydžių atotrūkis.

5. Nustačius Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos vienodą dydžio matą (VPB), ši valstybinė pensija augs vienu tempu kaip ir pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinės pensijos, nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos, mokslininkų valstybinės pensijos.

Įstatymų projektais teikiamų pasiūlymų įgyvendinimo mechanizmas

1. Siekiant užtikrinti sklandų priimto įstatymo įgyvendinimą bei asmenų teisėtus lūkesčius, Įstatymo projekto 3 straipsnyje nustatomos pereinamosios nuostatos.

2. VSDFV turės tobulinti IT sistemas (identifikuoti ir atlikti reikalingus IT sistemos struktūros pakeitimus), jas pritaikant priimtam įstatymui įgyvendinti, pasirengti perimti pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų skyrimo funkciją (be IT sistemos struktūros pakeitimų, turės būti parengti procedūrų aprašymai, apmokytas personalas).

Siekiant užtikrinti sklandų pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų skyrimo funkcijos perdavimo procesą, Įstatymo projektu siūloma nustatyti terminą VSDFV administravimo įstaigoms

priimti sprendimus dėl prašymų skirti pirmojo arba antrojo laipsnio valstybines pensijas, gautų nuo 2024 m. liepos 1 d. iki 2024 m. rugsėjo 30 d.: pirmojo laipsnio valstybinės pensijos ir antrojo laipsnių valstybinės pensijos, dėl kurių skyrimo prašymai būtų gauti nurodytu laikotarpiu, turėtų būti paskirtos ne vėliau kaip iki 2024 m. spalio 29 d. nuo asmens teisės į šias pensijas atsiradimo dienos, bet ne anksčiau nei nuo 2024 m. liepos 1 d., valstybinės našlių ir našlaičių pensijos – nuo asmens teisės į šias pensijas atsiradimo dienos (taikant 12 mėnesių skyrimo už praeitį terminą) ir kartu su paskirta pirmojo laipsnio valstybine pensija arba antrojo laipsnio valstybine pensija išmokant apskaičiuotą šios pensijos nepriemoką, jeigu ji susidarė.

3. Numatoma, kad pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų ir nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo procedūras reglamentuojančius teisės aktus tvirtintų socialinės apsaugos ir darbo ministras, o Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos – Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos kancleris.

4. Iki įstatymų įsigaliojimo turės būti priimti įstatymo įgyvendinamieji teisės aktai, nurodyti šio aiškinamojo rašto 12 punkte.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamų pasekmių nenumatoma. Priėmus įstatymus, bus išspręstos šio aiškinamojo rašto 1 punkte nurodytos problemos. Rezultatai, kurie būtų pasiekti priėmus įstatymus, aptarti šio aiškinamojo rašto 4 punkte.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti įstatymai įtakos kriminogeninei situacijai neturės. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 8 straipsniu, atlikus Įstatymų projektų antikorupcinį vertinimą, nenustatyta, kad Įstatymų projektais siūlomas teisinis reguliavimas galėtų kelti korupcijos riziką.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priimti įstatymai tiesioginės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

Priėmus Valstybinių pensijų įstatymą, bus pradėtas įgyvendinti Vyriausybės programos 236.7 papunktyje įtvirtintas siekinys reformuoti valstybinių pensijų ir kitų išmokų kariams sistemą, siekiant jų realių pajamų didėjimo, bei Vyriausybės programos įgyvendinimo plano 3.1 papunktyje nurodytas veiksmas, kuriuo numatyta, atsižvelgiant į atliktos sisteminės peržiūros rezultatus, pertvarkyti pensinio pobūdžio išmokų sistemą, vadovaujantis socialinio teisingumo, proporcingumo, teisinio aiškumo ir sistemiškumo principais ir siekiant nepažeisti asmenų teisėtų lūkesčių.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Įsigaliojus priimtiems įstatymams, kitų įstatymų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymų projektais nekeičiamos galiojančios sąvokos ir (ar) jų apibrėžtys ir nesiūloma apibrėžti naujų.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas bei Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai neprieštaruja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatoms ir Europos Sąjungos teisės normoms.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įstatymų įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

1. Įgyvendindama Įstatymo projektu siūlomas nuostatas, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija turės parengti ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei pateikti:

1.1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projektą, kuriuo nuo 2024 m. liepos 1 d. būtų pripažįstamas netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. kovo 14 d. nutarimas Nr. 255 „Dėl Lietuvos Respublikos pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“;

1.2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projektą, kuriuo nuo 2024 m. liepos 1 d. būtų pripažįstamas netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. sausio 28 d.

nutarimas Nr. 49 „Dėl Lietuvos Respublikos pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų skyrimo komisijos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos sudarymo“;

1.3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projektą, kuriuo nuo 2024 m. liepos 1 d. būtų pripažintas netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. rugsėjo 21 d. nutarimas Nr. 929 „Dėl Lietuvos Respublikos Prezidento sutuoktinio valstybinės pensijos skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“;

1.4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 17 d. nutarimo Nr. 892 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo projektą.

2. Socialinės apsaugos ir darbo ministras kartu su VSDFV direktoriumi turės pripažinti netekusiu galios Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2017 m. gegužės 10 d. įsakymą Nr. A1-238/V-236 „Dėl Lietuvos Respublikos pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų bei valstybinių našlių ir našlaičių pensijų skyrimo dokumentų parengimo ir pateikimo šias pensijas mokančiai įstaigai bei susijusių duomenų tvarkymo tvarkos aprašo patvirtinimo“;

3. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija turės parengti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2017 m. gruodžio 27 d. įsakymo Nr. A1-670 „Dėl Socialinio draudimo pensijų skyrimo ir mokėjimo nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo projektą;

4. Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos kancleris turės parengti Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos kanclerio tvarką, kuria bus patvirtinta Prezidento sutuoktinio valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo tvarka;

5. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija kartu su Sveikatos apsaugos ministerija turės parengti ir socialinės apsaugos ir darbo ministras bei sveikatos apsaugos ministras priimti Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005 m. kovo 21 d. įsakymo Nr. A1-78/V-179 „Dėl Dalyvumo lygio nustatymo kriterijų ir tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimą;

6. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija turės parengti ir socialinės apsaugos ir darbo ministras priimti įsakymą, kuriuo būtų patvirtinta pirmojo ir antrojo laipsnių valstybinių pensijų ir nukentėjusiųjų asmenų valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo tvarka.

7. Įgyvendindama Paramos įstatymo projektu siūlomus pakeitimus, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija turės:

7.1. parengti ir Lietuvos Respublikos Vyriausybei pateikti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projektą, kuriuo nuo 2024 m. liepos 1 d. būtų pripažįstamas netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. vasario 12 d. nutarimas Nr. 177 „Dėl valstybės paramos ginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) dalyviams – kariams savanoriams“;

7.2. parengti ir socialinės apsaugos ir darbo ministras turės priimti įsakymą, kuriuo bus

patvirtinta karių savanorių vienkartinį pašalpą, laidojimo kompensacijų skyrimo ir mokėjimo tvarka.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos preliminariais skaičiavimais, atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo projektu siūlomos teisinio reguliavimo priemonės įsigaliotų 2024 m. liepos 1 d., 2024 m. reikės 16 mln. Eur, 2025 m. – 31 mln. Eur, 2026 m. – 30 mln. Eur valstybės biudžeto lėšų. Lėšos, reikalingos Įstatymo projektu siūlomoms nuostatomis įgyvendinti 2024 m., yra suplanuotos Lietuvos Respublikos 2024 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme.

Paramos įstatymo projektui įgyvendinti papildomų valstybės ar savivaldybių biudžetų lėšų neprireiks, nes jame nustatytų išmokų dydžiai nekeičiami.

Sutaupyti lėšų neplanuojama.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymų projektus specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, – „valstybinė pensija“, „pirmojo laipsnio valstybinė pensija“, „antrojo laipsnio valstybinė pensija“, „nukentėjusiųjų asmenų valstybinės pensijos“, „valstybinės našlių ir našlaičių pensijos“, „ginkluoto pasipriešinimo (rezistencijos) dalyvis – karys savanoris“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.